

Zo ging dat ...

... in Brustem in 1873: een reglement op het luiden van de doodsklokken

Ijdelheid is – zoals men weet – des mensen en voorbeelden daarvan zijn overal en in alle tijden terug te vinden. Het negentiende-eeuwse Brustem vormt daarop geen uitzondering. En hoewel aangenomen wordt dat alle mensen in de dood gelijk zijn, werd een overlijden en een begrafenis wel eens aangegrepen om zich op één of andere manier van zijn medeburgers te onderscheiden.

In Brustem was het, zoals elders overigens, in de negentiende eeuw de gewoonte de doodsklokken te luiden wanneer er iemand overleden was. In de loop der jaren had zich in het dorp de opvatting ontwikkeld dat de duur van het luiden van de doodsklokken aangaf hoe belangrijk de overledene was. Doordat echter de ene Brustemnaar niet voor de andere wilde onderdoen, werden de klokken bij ieder overlijden langer en vaker geluid. Het veelvuldig luiden van de klokken leidde niet alleen tot behoorlijk wat geluidsoverlast, maar ook – ten gevolge van het gebrek aan deskundigheid van de gelegenheidsluiders die met meer enthousiasme dan kennis te werk gingen – tot het voortijdig verslijten en zelfs barsten van de kerkklokken.

In de kerktoren van Brustem hingen in de tweede helft van de negentiende eeuw drie kerkklokken, waarvan er in 1872 twee moesten gesmolten en hergoten worden. Daarvoor had de kerkfabriek beroep gedaan op het huis Vanaerschodt in Leuven, dat in die periode overal in Vlaanderen nieuwe en vernieuwde torenklokken leverde. Vanaerschodt was zeker van de kwaliteit van zijn product, en gaf dus vier jaar garantie op zijn klokken. Omdat hij echter ook wist dat klokken vooral barstten wanneer ondeskundigen ermee aan de slag gingen, verbond hij aan die garantie de voorwaarde dat niet meer iedereen de klokken zou mogen luiden, maar dat daarvoor klokkenluiders aangesteld zouden worden.

Op 5 januari 1873 boog de kerkraad zich over deze kwestie, en stelde een reglement vast voor het luyden der klokken ter gelegenheid der begrafeningen en uitvaartdiensten. Het reglement

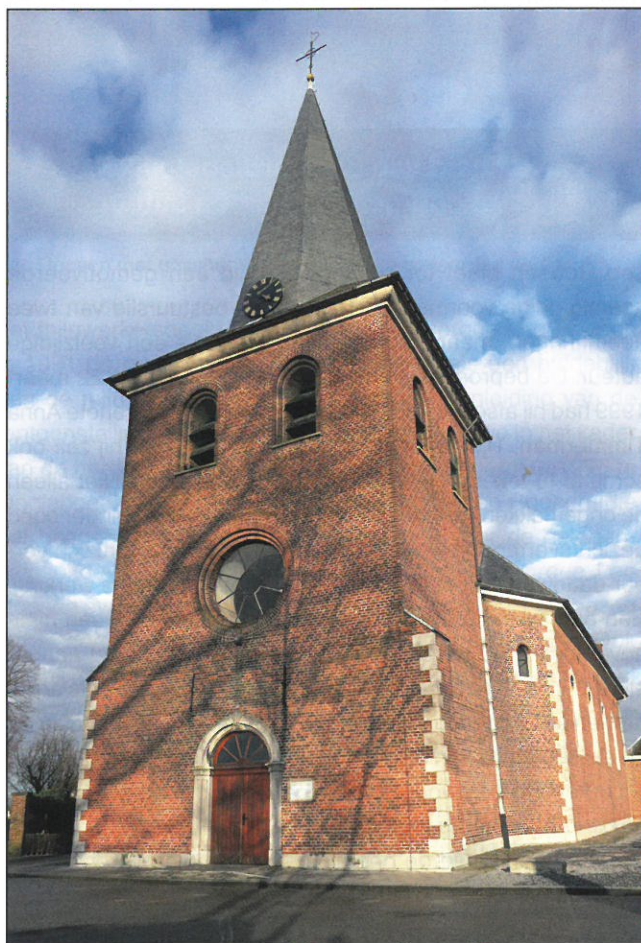

Foto: Panoramio, Geert Budenaerts

bleef bewaard in het verslagregister van de beraadslagingen van de kerkraad van Brustem voor de jaren 1856-1920, dat in Brustem in het kerkarchief bewaard wordt.

Voortaan zouden er in Brustem door de kerkraad drie klokkenluiders aangesteld en betaald worden. De kerkraad ging niet zo ver te bepalen dat alleen zij nog de klokkentouwen zouden mogen bedienen, maar er werd wel vastgesteld dat zij aanwezig moesten zijn wanneer er voor een overlijden geluid werd

en dat zij *de gebuuren der afgestorven* moesten helpen luiden. Voor iedere klok die geluid werd moest één van die drie luiders aanwezig zijn. Zij zouden geen vaste verloning krijgen, maar per prestatie betaald worden, per *poos* die geluid werd (art. 1).

De kerkfabriek zou voortaan twee tarieven hanteren voor het luiden van de doodsklokken, voor de uitvaartdienst en voor de begrafenis: zes frank of drie frank. De hoogte van het bedrag dat de nabestaanden moesten betalen hing niet af van de dienst of de begrafenis die zij wilden, maar wel van het feit of zij het overlijden van hun dierbare met drie of met twee klokken kenbaar wilden maken (art. 3). Voor behoeftige parochianen, *ingeschreven op de bedeelingslijst der armen dezer gemeente*, zou er gratis geluid worden zij het dat zij genoeg moesten nemen met het luiden van de twee kleinste klokken (art. 2).

Voorts legden de raadsleden vast hoe vaak er nog geluid mocht worden bij een overlijden. Voortaan zou er enkel nog geluid mogen worden op de dag van het overlijden, de dag daarna, op de dag van de uitvaartdienst en op de dag van de begrafenis. Op de dag van het overlijden mocht er twee keer een *poos* geluid worden: om kwart voor twaalf en om zes uur (in het winterseizoen) of om half acht (in het zomerseizoen). Gedurende de dag die volgde op de dag van het overlijden mocht er drie keer een *poos* geluid worden: 's morgens om half zes, 's middags om kwart voor twaalf en 's avonds naargelang het seizoen om zes uur of om half acht. Tot slot mochten er op de dag van de begrafenis nog twee *pozen* geluid worden; 's morgens om half zes en onmiddellijk nadat het lijk ter aarde besteld was (art. 4). Waar tegenwoordig uitvaartdienst en begrafenis onmiddellijk op elkaar volgen, was dat destijds niet het geval. De uitvaartdienst en de begrafenis konden *terzelvertijd* plaats hebben, maar dat was niet de regel. Als die diensten apart gehouden werden, dan mocht er ook op de dag van de uitvaart en op de vooravond van die dag nog geluid worden: één *poos* op de vooravond, om zes uur of om half acht, de morgen van de uitvaart om half zes of om half zeven, en onmiddellijk na de absoute, het ritueel aan het einde van de uitvaartdienst, waarin de zerk met wijwater wordt besprenkeld en bewierookt, en waarin de laatste gebeden over de overledene worden uitgesproken (art. 5).

Verders zal er niet mogen geluid worden, meldt het reglement nog, alsof de kerkmeesters in Brustem vreesden dat er voor de mensen in hun gemeente nog wel wat *luidpozen* bij konden.

Tekstuitgave: Kerkarchief Brustem, *Verslagregisters van de beraadslagingen van de kerkraad*, 1856-1920.

Zitting van den 5 januari 1873

Tegenwoordig de heeren J.L. Blavier, pastoor, Ernest de Pitteurs Hiegaerts, burgemeester, J. Bormans, M. Londoos en G. Rausevelts.

De raad der kerkfabriek van Brusthem, behoorlijk bijeengeroe-

pen ingevolge art. 10 van het dekreet van den 31 december 1809, vergaderd zijnde ten eynde te raadplegen wegens het opmaken van een reglement voor het luyden der klokken ter gelegenheid der begrafenis en uitvaartdiensten.

Overwegende dat de heer Severinus Vanaerschodt, klokken-gieter woonachtig te Leuven, welke twee klokken dezer kerk hergoten heeft, voor welke hij gedurende vier jaren verantwoordelijk is, onder voorwaarde van vaste luiders te stellen, heeft eenpaarlijk besloten,

Art. 1. Er zullen drij vaste klokkenluiders worden benoemd, welke door het kerkfabryk per poos zullen betaald worden, deze moeten de gebuuren der afgestorven helpen luiden, ieder aan een klok.

Art. 2. Bij het sterfgeval van personen ingeschreven op de bedeelingslijst der armen dezer gemeente, zullen de twee kleine klokken gratis worden geluid door twee der aangestelde luiders, bijgestaan door twee gebuuren van den afgestorven of andere goedwillige personen, indien gemelde armen verlangden de dry klokken te doen luiden, dan zullen zij voor begrafenis en dienst aan het kerkhof moeten betalen zes franken gelijk de bemiddelden.

Art. 3. De bemiddelden moeten betalen voor het luiden van de dry klokken, voor begrafenis en dienst zamen zes franken; vergenoegen zij zich met de twee kleinste klokken, dan betalen zy maar dry franken.

Art. 4. Wanneer het sterfgeval in den dag plaatsheeft zal er geluid worden 1° het kwartier voor 12 uren, 's avonds in den winter ten 6 uren, en in den zomer om half acht uren; 2° 's anderdaegs 's morgens om half zes, het kwartier voor twaalf en 's avonds wederom ten zes oft half acht uren volgens 't jaargetyde; 3° den dag der begrafenis 's morgens ten half zes en nadat het lijk ter aarde besteld is.

Heeft het sterfgeval plaats na acht uren 's avonds, dan zal men 's morgens beginnen te luiden op de uren volgens 't jaargetyde en gelyk boven omschreven is.

Art. 5. Voor den uitvaartdienst wordt er geluid 's avonds te voren ten zes oft half acht uren volgens het jaargetyde, den dag van den dienst ten half zes of half zeven volgens het jaargetyde, en voor de laatste maal na de absoute aan het baar.

Verders zal er niet mogen geluid worden.

Art. 6. Indien de begrafenis en dienst terzelvertijd plaats hebben, dan zal er maar de helft van bovengemelde rechten moeten betaald worden.

Aldus gedaan in de zitting te Brusthem op dag, maand en jaar zoo boven.

De kerkraad

[getekend:]

J.L. Blavier

G. Rausevelts

J. Bormans

M. Londoos

Rombout Nijssen

